

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 17 lutego 2011 r. *

W sprawie C-283/09

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (Polska) postanowieniem z dnia 17 lipca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 23 lipca 2009 r., w postępowaniu:

Artur Weryński

przeciwko

Mediatel 4B spółce z o.o.,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, J.J. Kasel, A. Borg Barthet, M. Ilešič i M. Berger (sprawozdawca), sędziowie,

* Język postępowania: polski.

rzecznik generalny: J. Kokott,
sekretarz: K. Malacek, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 lipca 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu polskiego przez M. Dowgielewicza, M. Arciszewskiego i A. Siwek, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu niemieckiego przez J. Möllera, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez M. Noonan, barrister,
- w imieniu rządu fińskiego przez A. Guimaraes-Purokoski, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët i K. Herrmann, działające w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 2 września 2010 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz.U. L 174, s. 1).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy A. Weryńskim a jego byłym pracodawcą, Mediatel 4B spółką z o.o., i zasadniczo dotyczy kwestii, czy sąd irlandzki będący sądem wezwanym może uzależnić przesłuchanie świadka od pokrycia przez sąd wzywający należności tego świadka.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 1206/2001

- 3 Celem rozporządzenia nr 1206/2001 jest ustanowienie przepisów w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych, znajdujących zastosowanie wobec wszystkich państw członkowskich z wyjątkiem Królestwa Danii, co zostało wskazane w art. 1 ust. 3 tego rozporządzenia. W tym zakresie owo rozporządzenie zastępuje Konwencję o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych, sporządzoną w Hadze dnia 18 marca 1970 r. (zwaną dalej „konwencją haską”), o której mowa w motywie 6 rozporządzenia nr 1206/2001.
- 4 Według motywu 21 rozporządzenia nr 1206/2001 Irlandia poinformowała, zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii dotyczącego polityk w zakresie kontroli granic zewnętrznych, azylu i imigracji oraz w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych i współpracy policyjnej, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, że chciałyby uczestniczyć w przyjęciu i stosowaniu tego rozporządzenia.
- 5 Motywy 2, 7, 8, 10, 11 i 16 rozporządzenia nr 1206/2001 stanowią:

„(2) Właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wymaga, aby współpraca między sądami w dziedzinie przeprowadzania dowodów została usprawniona, a w szczególności uproszczona i przyspieszona.

[...]

- (7) Ponieważ dla orzeczenia w postępowaniu w sprawie cywilnej lub handlowej zawisłej przed sądem państwa członkowskiego często istotne jest przeprowadzenie dowodu w innym państwie członkowskim, działania Wspólnoty nie mogą ograniczać się do dziedziny przekazywania dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych objętej zakresem rozporządzenia Rady (WE) nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych w państwach członkowskich [Dz.U. L 160, s. 37]. Konieczne jest więc dalsze usprawnianie współpracy sądów państw członkowskich w dziedzinie przeprowadzania dowodów.
- (8) Skuteczność postępowań sądowych w sprawach cywilnych lub handlowych wymaga, aby przekazywanie i wykonywanie wniosków o przeprowadzenie dowodów następowało bezpośrednio i poprzez możliwie najszybsze środki między sądami państw członkowskich.

[...]

- (10) Wniosek o przeprowadzenie dowodu powinien być wykonany szybko. Jeżeli wniosek nie może być wykonany w ciągu 90 dni od jego wpłynięcia do sądu wezwanego, sąd ten powinien zawiadomić o tym sąd wzywający, podając przyczyny, które stoją na przeszkodzie szybkiemu wykonaniu wniosku.
- (11) W celu zapewnienia skuteczności niniejszego rozporządzenia możliwość odmowy wykonania wniosku o przeprowadzenie dowodu musi być ograniczona do ściśle określonych wyjątkowych sytuacji.

[...]

(16) Wykonanie wniosku zgodnie z art. 10 nie powinno być podstawą żądania zwrotu opłat lub kosztów. Jeżeli jednak sąd wezwany żąda takiego zwrotu, wynagrodzenia biegłych i tłumaczy, jak również koszty wynikające z zastosowania art. 10 ust. 3 i 4 nie powinny być ponoszone przez ten sąd. W takim wypadku sąd wzywający powinien podjąć niezbędne środki, aby zapewnić niezwłoczny zwrot. Jeżeli wymagana jest opinia biegłego, sąd wezwany może przed wykonaniem wniosku zwrócić się do sądu wzywającego o odpowiednią kaucję lub zaliczkę na poczet kosztów”.

6 Artykuł 10 rozporządzenia nr 1206/2001, zawierający przepisy ogólne dotyczące wykonywania wniosku, stanowi:

„1. Sąd wezwany niezwłocznie wykonuje wniosek, nie później jednak niż w ciągu 90 dni od wpłynięcia wniosku.

2. Sąd wezwany wykonuje wniosek zgodnie z prawem swojego państwa członkowskiego.

3. Sąd wzywający może zwrócić się, przy użyciu formularza A w załączniku, o wykonanie wniosku zgodnie ze szczególną formą, którą przewiduje prawo jego państwa członkowskiego. Sąd wezwany uwzględnia taki wniosek, chyba że forma ta jest niezgodna z prawem państwa członkowskiego sądu wezwanego lub nie jest to możliwe z powodu poważnych trudności praktycznych. Jeżeli sąd wezwany nie uwzględnia wniosku z jednej z powyższych przyczyn, zawiadamia o tym sąd wzywający przy użyciu formularza E w załączniku.

4. Sąd wzywający może zwrócić się do sądu wezwanego o przeprowadzenie dowodu przy użyciu technologii komunikacyjnych, w szczególności w drodze wideokonferencji lub telekonferencji.

Sąd wezwany uwzględnia taki wniosek, chyba że jest to niezgodne z prawem państwa członkowskiego sądu wezwanego lub występują poważne trudności praktyczne.

Jeżeli sąd wezwany nie uwzględnia wniosku z jednej z tych przyczyn, zawiadamia o tym sąd wzywający przy użyciu formularza E w załączniku.

Jeżeli sąd wzywający lub sąd wezwany nie ma dostępu do środków technicznych, o których mowa powyżej, sądy mogą je sobie udostępniać na podstawie wzajemnego porozumienia”.

7 Artykuł 14 rozporządzenia nr 1206/2001 brzmi następująco:

„1. Wniosek o przesłuchanie osoby nie zostaje wykonany, jeżeli dana osoba powoła się na prawo odmowy zeznań lub zakaz zeznań, które lub który:

a) jest przewidziane(-y) w prawie państwa członkowskiego sądu wezwanego; lub

- b) jest przewidziane(-y) w prawie państwa członkowskiego sądu wzywającego i prawo takie zostało wskazane we wniosku lub, w razie potrzeby, potwierdzone przez sąd wzywający na wniosek sądu wezwanego.

2. Poza przyczynami, o których mowa w ust. 1, można odmówić wykonania wniosku, tylko jeżeli:

[...]

- d) kaucja lub zaliczka, o które zwrócono się zgodnie z art. 18 ust. 3, nie zostały złożone bądź wpłacone w ciągu 60 dni od odpowiedniego żądania sądu wezwanego.

[...]”.

8 Artykuł 18 rozporządzenia nr 1206/2001 stanowi, co następuje:

„1. Nie można żądać zwrotu opłat lub kosztów za wykonanie wniosku zgodnie z art. 10.

2. Jeżeli jednak żąda tego sąd wezwany, sąd wzywający niezwłocznie zapewnia zwrot:

— wynagrodzeń biegłych i tłumaczy, oraz

— kosztów zaistniałych wskutek zastosowania art. 10 ust. 3 i 4.

Obowiązek stron poniesienia tych wynagrodzeń oraz kosztów podlega prawu państwa członkowskiego sądu wzywającego.

3. Jeżeli wymagana jest opinia biegłego, sąd wezwany może przed wykonaniem wniosku zwrócić się do sądu wzywającego o odpowiednią kaucję lub zaliczkę na poczet kosztów biegłego. We wszystkich innych wypadkach wykonanie wniosku nie może być uzależniane od kaucji lub zaliczki.

Kaucję lub zaliczkę składają bądź wpłacają strony, jeżeli jest to przewidziane w prawie państwa członkowskiego sądu wzywającego”.

Konwencja haska

- 9 Konwencja haska ma na celu zwiększenie skuteczności wzajemnej współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych.
- 10 Artykuł 14 konwencji haskiej stanowi:

„Wykonanie wniosku nie uzasadnia obowiązku zwrotu jakichkolwiek opłat lub kosztów.

Jednakże państwo wezwane może żądać od państwa wzywającego zwrotu wynagrodzeń wypłaconych biegłym i tłumaczom oraz kosztów spowodowanych zastosowaniem szczególnej procedury, na żądanie państwa wzywającego na podstawie artykułu 9 [akapit drugi].

Organ wezwany, którego prawo zobowiązuje same strony do zebrania dowodów i który nie jest w stanie sam wykonać wniosku, może po otrzymaniu zgody organu wzywającego wyznaczyć w tym celu odpowiednią osobę. Wnosząc o zgodę, organ wezwany określa w przybliżeniu koszty wynikające z takiego postępowania. Organ wzywający, który udzielił swej zgody, zwraca wszelkie powstałe koszty; bez takiej zgody organ wzywający nie ponosi kosztów”.

Prawo krajowe

- 11 Artykuł 85 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398), z późniejszymi zmianami, przewiduje możliwość ubiegania się przez świadka o zwrot kosztów związanych ze stawiennictwem w sądzie.

- 12 Paragraf 101 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. nr 38, poz. 249)

określający zasady rozliczeń pomiędzy sądem wezwanym a sądem wzywającym brzmi następująco:

„Jeżeli sąd wezwany przyznał osobom biorącym udział w postępowaniu wynagrodzenie lub zwrot kosztów podróży, powinien wypłacić je z zaliczki na wydatki, a w razie braku zaliczki – ze środków budżetowych Skarbu Państwa i w takim przypadku dołączyć do akt sprawy wezwanie o zwrot tych wydatków przez sąd wzywający, zachowując wymogi dotyczące określenia wydatków zawarte w odrębnych przepisach”.

- 13 Zgodnie z § 53 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz.U. nr 17, poz. 164) koszty powstałe w związku z udzieleniem pomocy prawnej ustala się w złotych polskich. Koszty te pokrywa Skarb Państwa. Po wykonaniu wniosku sąd żąda zwrotu kosztów w walucie polskiej lub w walucie wymiennej stanowiącej równowartość kwoty w walucie polskiej. Zdaniem sądu krajowego zwrotu kosztów nie żąda się, jeżeli umowa międzynarodowa zapewnia bezpłatne udzielanie pomocy prawnej.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

- 14 Artur Weryński wniósł do Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia przeciwko swojemu byłemu pracodawcy Mediatel 4B spółce z o.o. pozew o odszkodowanie z tytułu umowy o zakazie konkurencji.

- 15 W ramach tego postępowania sąd krajowy wystąpił w dniu 6 stycznia 2009 r. na podstawie rozporządzenia nr 1206/2001 do Dublin Metropolitan District Court (Irlandia) o przesłuchanie świadka. Sąd wezwany uzależnił jednak przesłuchanie świadka od wpłaty przez sąd wzywający zaliczki w wysokości 40 EUR na poczet zwrotu kosztów, który zgodnie z prawem irlandzkim przysługuje świadkom. Pismem z dnia 12 stycznia 2009 r. sąd wezwany skierował do polskiego sądu wezwanie do zapłaty tej kwoty.
- 16 Sąd krajowy zakwestionował zasadność tego wezwania.
- 17 Interwencja organów centralnych polskiego i irlandzkiego, wyznaczonych zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 1206/2001 i odpowiedzialnych za poszukiwanie rozwiązań w przypadku trudności, które mogą pojawić się w związku z wnioskiem o przeprowadzenie dowodów, nie przyniosła żadnego rezultatu.
- 18 W ocenie sądu wezwanego oraz irlandzkiego organu centralnego zakaz pobierania opłat wyrażony w art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1206/2001 nie dotyczy należności świadków. Zgodnie z irlandzkim prawem krajowym świadkowi przysługuje zwrot należności. Prawo to ma zastosowanie w niniejszej sprawie, ponieważ zgodnie z art. 10 ust. 2 cytowanego rozporządzenia przeprowadzenie dowodu w postaci przesłuchania świadka następuje na podstawie prawa sądu wezwanego. Skoro zatem art. 18 ust. 2 i 3 wspomnianego rozporządzenia nie zawiera żadnych postanowień co do zwrotu należności świadków, to sąd wezwany może żądać od sądu wzywającego zwrotu takich należności. Irlandzki organ centralny powołał się również na podobną praktykę stosowaną w Anglii i Walii.

¹⁹ W ocenie sądu krajowego stanowisko wyrażone przez sąd wezwany oraz irlandzki organ centralny nie jest uzasadnione.

²⁰ Zdaniem sądu krajowego analiza gramatyczna art. 18 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1206/2001 pozwala stwierdzić, że dopuszczalne są tylko trzy wyjątki od ogólnego zakazu żądania „zwrotu opłat lub kosztów”. Artykuł 10 ust. 2 tego rozporządzenia, jako norma o charakterze ogólnym, nie znajduje zastosowania do stosunków pomiędzy sądem wezwanym a sądem wzywającym. Z uwagi na ten stan rzeczy, nawet jeśli prawo irlandzkie przewiduje obowiązek wystąpienia do sądu wzywającego o zwrot należności świadka, to zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa wspólnotowego przepis ten nie ma zastosowania w niniejszej sprawie. W istocie poza należnościami biegłych i tłumaczy oraz kosztami związanymi z zastosowaniem na wniosek sądu wzywającego specjalnej procedury (art. 10 ust. 3 wspomnianego rozporządzenia) lub technologii komunikacyjnych (art. 10 ust. 4 tego rozporządzenia), nie istnieje możliwość żądania od sądu wzywającego zwrotu jakichkolwiek innych opłat i kosztów.

²¹ W tych okolicznościach Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy sąd wezwany ma prawo żądać od sądu wzywającego zaliczki na poczet należności świadka lub zwrotu należności wypłaconych świadkowi przesłuchiwanemu na podstawie [rozporządzenia nr 1206/2001], czy też powinien pokryć je z własnych środków finansowych?”

W przedmiocie właściwości Trybunału i dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 22 Komisja Europejska ma wątpliwości co do właściwości Trybunału i dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 23 Komisja zwraca uwagę Trybunału na okoliczność, że po pierwsze, orzeczenia wydawane przez sąd krajowy są zaskarżalne i że zgodnie z art. 68 ust. 1 WE prawo do zwracania się do Trybunału w trybie prejudycjalnym w celu dokonania przezeń wykładni aktów wydanych przez instytucje Wspólnoty na podstawie tytułu IV traktatu WE zatytułowanego „Wizy, azyl, imigracja i inne polityki związane ze swobodnym przepływem osób” mają tylko te sądy krajowe, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego.
- 24 Komisja uważa, po drugie, że pytanie dotyczące wykładni rozporządzenia nr 1206/2001 nie wydaje się niezbędne do wydania rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem krajowym, a ponadto dotyczy administracyjnych aspektów funkcjonowania organów sądowych. W rezultacie nie spełnia ono ustanowionych w orzecznictwie wymogów dotyczących dopuszczalności wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 25 Chociaż kwestie te nie zostały podniesione w postaci formalnych zarzutów, Trybunał uznaje, że stosowne jest rozpatrzenie ich z urzędu.
- 26 Jeżeli chodzi o ewentualny brak właściwości Trybunału, należy przypomnieć, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy rozporządzenia nr 1206/2001, które zostało przyjęte na podstawie art. 61 lit. c) WE i art. 67 ust. 1 WE, wchodzących w zakres tytułu IV traktatu WE.

- 27 Wniosek ten został złożony w dniu 23 lipca 2009 r., a więc przed wejściem w życie traktatu z Lizbony. Zgodnie z obowiązującym w tamtym czasie art. 68 WE należałoby zatem zbadać, czy sąd krajowy można uznać w ramach zawisłego przed nim postępowania za sąd orzekający w ostatniej instancji.
- 28 Należy jednak zauważyć, że art. 68 WE został uchylony ze skutkiem od dnia 1 grudnia 2009 r. Traktat z Lizbony doprowadził więc do tego, że ograniczenie prawa do przedstawiania pytań prejudycjalnych przewidziane niegdyś w art. 68 ust. 1 WE, który nie został zastąpiony innym przepisem, stało się bezprzedmiotowe. Od tego momentu do wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczących wykładni aktów przyjętych w dziedzinach wiz, azylu, imigracji i innych polityk związanych ze swobodnym przepływem osób znajdują zastosowanie ogólne reguły dotyczące wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE. W konsekwencji tenże art. 267 TFUE znajduje również zastosowanie do wniosków dotyczących rozporządzenia nr 1206/2001.
- 29 W efekcie ze względu na rozszerzenie w traktacie z Lizbony zakresu prawa do zwracania się do Trybunału w trybie prejudycjalnym prawo to przysługuje aktualnie również sądom orzekającym w pierwszej instancji w sprawach dotyczących aktów przyjętych w ramach tytułu IV traktatu WE.
- 30 Cel, do którego zmierza art. 267 TFUE, polegający na ustanowieniu skutecznej współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi, a także zasada ekonomiki procesowej przemawiają za tym, aby wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przedstawione Trybunałowi przez sądy niższych instancji w trakcie okresu przejściowego, krótko przed wejściem w życie traktatu z Lizbony, i rozpatrywane przez Trybunał dopiero po jego wejściu w życie, uznać za dopuszczalne. Odrzucenie wniosku jako niedopuszczalnego w takiej sytuacji prowadziłoby bowiem do tego, że sąd, który w tym czasie uzyskał prawo do wystąpienia z takim wnioskiem, ponownie przedstawiłby to samo pytanie prejudycjalne, co wiązałoby się z nadmierną ilością formalności proceduralnych i z niepotrzebnym przedłużeniem czasu trwania postępowania przed sądem krajowym.

- 31 Należy więc uznać, że od dnia 1 grudnia 2009 r. Trybunał jest właściwy do rozpoznania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przedstawionego przez sąd, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, nawet jeśli taki wniosek został złożony przed tym dniem.
- 32 W konsekwencji należy stwierdzić, że nawet jeżeli niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie spełniał wymogów art. 68 ust. 1 WE w chwili jego złożenia, to brak ten został usunięty wskutek uchylenia tego przepisu i związane z nim poszerzenie zakresu właściwości Trybunału.
- 33 W tych okolicznościach należy wskazać, że Trybunał jest właściwy do rozpatrzenia niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 34 Jeżeli chodzi o pierwszą kwestię związaną z podniesioną przez Komisję niedopuszczalnością, która dotyczy tego, że wykładnia rozporządzenia nr 1206/2001 nie wydaje się niezbędna do rozstrzygnięcia sporu przed sądem krajowym, należy przypomnieć, iż domniemanie istotności związane z pytaniami prejudycjalnymi przedkładanymi przez sądy krajowe może zostać obalone jedynie w wyjątkowych przypadkach, gdy jest oczywiste, że wnioskowana w pytaniach wykładnia przepisów prawa Unii nie ma żadnego związku z przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym (zob. w szczególności wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie C-105/03 Pupino, Zb.Orz. s. I-5285, pkt 30; z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie C-467/05 Dell’Orto, Zb.Orz. s. I-5557, pkt 40).
- 35 W konsekwencji ustalenia wymaga to, czy udzielenie odpowiedzi na zadane Trybunałowi pytanie jest „niezbędne do wydania wyroku” przez sąd krajowy w rozumieniu art. 267 akapit drugi TFUE.

- 36 W tym względzie należy w pierwszej kolejności zauważyć, że przedstawione pytanie dotyczy kwestii, czy sąd wzywający ma obowiązek pokrycia określonych kosztów związanych z przesłuchaniem świadka przez sąd wezwany.
- 37 W drugiej kolejności należy zwrócić uwagę na to, że podczas rozprawy rząd polski uściślił, iż świadek został przesłuchany zgodnie z wnioskiem sądu wzywającego, ale stało się to dopiero po tym, jak w dniu 28 kwietnia 2009 r. sąd wzywający wpłacił kwotę 40 EUR, której żądał sąd wezwany. Zapłata tej kwoty została ponadto potwierdzona przez Irlandię w jej uwagach na piśmie.
- 38 Tymczasem, chociaż prawdą jest, że pomimo dokonania tej zapłaty i przesłuchania świadka przedstawione pytanie zachowuje znaczenie w odniesieniu do podstawy prawnej wspomnianej zaliczki i w szczególności ewentualnego zwrotu zapłaconej kwoty, w wypadku gdyby okazało się, że nie była ona należna, to odpowiedź na to pytanie nie będzie miała bezpośredniego wpływu na rozstrzygnięcie sporu między A. Weryńskim a Mediatel 4B spółką z o.o., który dotyczy zasądzenia odszkodowania z tytułu klauzuli o zakazie konkurencji.
- 39 Jednakże, jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 36 opinii, należy zwrócić uwagę na to, iż większość kwestii odnoszących się do wykładni rozporządzenia nr 1206/2001 dotyczącego przeprowadzania dowodów będzie związana ze sprawą zawisłą przed sądem krajowym tylko w sposób pośredni. Stosowanie zbyt surowych wymogów odnoszących się do znaczenia pytania prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia sporu prowadziłoby do wykluczenia w wielu przypadkach możliwości dokonania wykładni tego rozporządzenia w ramach wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 40 W tym względzie konieczne jest wyjaśnienie kwestii, która utrudniła współpracę między sądami i która dalej będzie stanowić przeszkodę, jeśli nie zostanie rozstrzygnięta. W postępowaniu przed sądem krajowym ani sądy zainteresowanych państw członkowskich, ani organy centralne polski i irlandzki nie były w stanie znaleźć rozwiązania

problemu. W takiej sytuacji tylko wydanie orzeczenia przez Trybunał doprowadzi do tego, by rozporządzenie nr 1206/2001 skutecznie spełniało swoją funkcję polegającą na przyczynieniu się do uproszczenia i przyspieszenia postępowań sądowych w sprawach cywilnych i handlowych.

- 41 Wynika z tego, że tylko dokonanie rozszerzającej wykładni wyrażenia „niezbędne do wydania wyroku” w rozumieniu art. 267 akapit drugi TFUE pozwoliłoby uniknąć sytuacji, w której wiele kwestii proceduralnych, w szczególności tych, które zostały podniesione w ramach stosowania rozporządzenia nr 1206/2001, zostałyby uznanych za niedopuszczalne i nie mogłoby stać się przedmiotem wykładni dokonywanej przez Trybunał.
- 42 Wyrażenie to należy zatem interpretować w ten sposób, że obejmuje ono całe postępowanie prowadzące do wydania wyroku przez sąd krajowy, tak aby Trybunał był w stanie dokonać wykładni wszystkich przepisów proceduralnych prawa Unii, które sąd krajowy jest zobowiązany stosować w celu wydania orzeczenia. Innymi słowy, wspomniane wyrażenie obejmuje cały proces wydawania orzeczenia, włącznie z wszystkimi kwestiami dotyczącymi pokrycia kosztów postępowania.
- 43 Jeżeli chodzi o drugą przyczynę ewentualnej niedopuszczalności wniosku prejudycjalnego, Komisja zauważa, że pytanie przedstawione przez sąd krajowy dotyczy administracyjnego aspektu jego funkcjonowania, a mianowicie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych. Kwestia ta nie wchodzi więc w zakres wykonywania przez ten sąd funkcji sądowniczej. Komisja zwraca szczególną uwagę na fakt, że w niniejszym wypadku sąd krajowy działa w charakterze organu administracji publicznej, ponieważ poruszane kwestie dotyczą kosztów związanych z wykonaniem wniosku o przeprowadzenie dowodu przez sąd innego państwa członkowskiego.

- ⁴⁴ W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądy krajowe są uprawnione do skierowania sprawy do Trybunału wyłącznie wtedy, gdy zawiśnie przed nimi spór, i muszą wydać rozstrzygnięcie w ramach postępowania mającego na celu wydanie orzeczenia o charakterze sądowniczym (zob. w szczególności postanowienie z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie C-447/00 *Holto*, Rec. s. I-735, pkt 17; wyrok z dnia 12 sierpnia 2008 r. w sprawie C-296/08 PPU *Santesteban Goicoechea*, Zb.Orz. s. I-6307, pkt 40).
- ⁴⁵ Jednocześnie, chociaż współpraca między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów nie zawsze prowadzi do wydania orzeczenia sądowego, to wysłuchanie świadka przez sąd, będące przedmiotem rozpatrywanego tu zagadnienia, stanowi czynność, która przeprowadzana jest w ramach postępowania sądowego mającego na celu wydanie orzeczenia o charakterze sądowym. Kwestia pokrycia kosztów przesłuchania wpisuje się w ramy tego postępowania. Istnieje zatem bezpośredni związek między pytaniem prejudycjalnym i wykonywaniem funkcji sądowej przez sąd krajowy.
- ⁴⁶ Ze względu na to, że żadna z ewentualnych podstaw niedopuszczalności nie została uwzględniona, należy uznać, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- ⁴⁷ Sąd krajowy zmierza zasadniczo do wyjaśnienia, czy ciąży na nim obowiązek pokrycia należności świadka przesłuchanego przez sąd wezwany – czy to w formie wpłaty zaliczki, czy też następczego zwrotu kosztów.

- 48 Należy zauważyć, że zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 1206/2001 stan faktyczny, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, jest objęty zakresem stosowania tego rozporządzenia, bowiem sąd jednego z państw członkowskich zwrócił się do właściwego sądu innego państwa członkowskiego o przeprowadzenie dowodu. Przesłuchanie świadka zostało w sposób wyraźny wymienione w art. 4 ust. 1 lit. e) wspomnianego rozporządzenia jako przedmiot wniosku.
- 49 Zgodnie z art. 10 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001 sąd wezwany wykonuje wniosek zgodnie z prawem swojego państwa członkowskiego. Według prawa irlandzkiego świadek ma tylko wtedy obowiązek stawienia się przed sądem, jeżeli uprzednio otrzymał wyrównanie kosztów transportu („viaticum”). Rozpatrywane pytanie dotyczy kwestii, czy obowiązek pokrycia wspomnianych kosztów spoczywa na sądzie wezwanym, czy też na sądzie wzywającym.
- 50 W pierwszej kolejności wyjaśnienia wymaga kwestia, czy sąd wzywający może zostać zobowiązany do wpłaty na rzecz sądu wezwanego zaliczki na poczet należności świadka i w konsekwencji, czy sąd wezwany ma prawo odmawiać przesłuchania tego świadka dopóty, dopóki sąd wzywający nie wpłaci wspomnianej zaliczki.
- 51 Przyczyny odmowy wykonania wniosku określone zostały w art. 14 rozporządzenia nr 1206/2001. Artykuł 14 ust. 2 lit. d) tego rozporządzenia dotyczy wypadku, w którym kaucja lub zaliczka, o które zwrócono się zgodnie z art. 18 ust. 3 wspomnianego rozporządzenia, nie zostały złożone bądź wpłacone przez sąd wzywający. Na podstawie ostatniego z wymienionych powyżej przepisów przed wykonaniem wniosku sąd wezwany może żądać zaliczki na poczet kosztów bieglego. Przepis ten nie przewiduje jednak możliwości żądania zaliczki na poczet przesłuchania świadka.

- 52 Jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 45 opinii, uzależnienie wykonania wniosku od zapłaty należności świadka byłoby sprzeczne z art. 14 rozporządzenia nr 1206/2001 jedynie wtedy, gdyby wymienione w tym przepisie wypadki miały charakter nie wyczerpujący, a jedynie przykładowy.
- 53 W tym względzie należy zauważyć, że brzmienie art. 14 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001 przemawia przeciwko takiej wykładni. Przepis ten stanowi bowiem, że poza przyczynami, o których mowa w art. 14 ust. 1, wykonania wniosku o przesłuchanie osoby „można odmówić [...] tylko” w określonych przypadkach. Ponadto w motywie 11 rozporządzenia nr 1206/2001 zostało podkreślone, że w celu zapewnienia skuteczności tego rozporządzenia możliwość odmowy wykonania wniosku o przeprowadzenie dowodu musi być ograniczona do ściśle określonych wyjątkowych sytuacji. Wynika z tego, że odmowa wykonania takiego wniosku może nastąpić z przyczyn, które zostały wymienione w sposób wyczerpujący w art. 14 wspomnianego rozporządzenia.
- 54 Sąd wezwany nie ma zatem prawa do uzależnienia przesłuchania świadka od uprzedniej wpłaty zaliczki na poczet należności tego świadka. W konsekwencji sąd wzywający nie ma obowiązku wpłaty takiej zaliczki.
- 55 W drugiej kolejności należy zbadać, czy sąd wezwany może domagać się, aby sąd wzywający dokonał następczego zwrotu należności świadka.
- 56 Artykuł 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1206/2001 stanowi, że nie można żądać zwrotu opłat lub kosztów za wykonanie wniosku o przeprowadzenie dowodu. Dlatego decydujące znaczenie ma to, czy należności świadka można traktować jako opłaty lub koszty w rozumieniu tego przepisu.

- 57 Sąd wezwany zwraca uwagę na to, że według prawa irlandzkiego świadkowie muszą stawić się przed sądem w celu złożenia zeznań tylko wtedy, gdy uprzednio otrzymali kwotę odpowiadającą wydatkom związanym ze stawianictwem przed sądem, której zapłata nie należy do sądu, lecz do strony, która świadka wskazała. Zdaniem sądu wezwanego nie są to więc koszty sądowe. Taki mechanizm jest w jego ocenie zgodny z kontradyktoryjnym charakterem irlandzkiego postępowania cywilnego.
- 58 W tym względzie konieczne jest jednak uściślenie, że pojęcie kosztów podlega autonomicznej wykładni zgodnie z prawem Unii i nie jest zależne od kwalifikacji dokonanej na podstawie prawa krajowego. Uzależnienie kwestii kosztów od krajowej wykładni tego pojęcia kosztów byłoby bowiem sprzeczne z istotą i celami rozporządzenia nr 1206/2001, które dąży do szybkiego i nieskomplikowanego wykonywania wniosków o przeprowadzenie dowodów.
- 59 Jeżeli chodzi o pojęcia użyte w art. 18 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia, „opłaty” należy interpretować jako kwoty pobierane przez sąd w zamian za jego działalność, podczas gdy „koszty” należy interpretować jako kwoty, które sąd wydaje w toku postępowania na rzecz osób trzecich, takich jak na przykład biegli czy świadkowie.
- 60 Jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 54 opinii, taka wykładnia znajduje oparcie w argumentacji odnoszącej się do systematyki. Gdyby art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1206/2001 dotyczył tylko kosztów instytucjonalnych, to nie byłoby potrzeby uwzględnienia w art. 18 ust. 2 tego rozporządzenia w ramach wyjątku od zakazu ustanowionego we wspomnianym ust. 1 przypadku zwrotu kosztów związanych z wydaniem opinii przez biegłego. W zakresie bowiem, w jakim kosztów związanych z wydaniem opinii przez biegłego nie można uznać za koszty instytucjonalne, są one w ogóle wyłączone z zakresu stosowania wspomnianego zakazu.

- 61 Z powyższego wynika, że należności, które wypłacane są na rzecz świadka przesłuchanego przez sąd wezwany, wchodzą w zakres pojęcia kosztów w rozumieniu art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1206/2001.
- 62 Jeżeli chodzi o obowiązek zwrotu tychże kosztów, należy przypomnieć, że zgodnie z motywami 2, 7, 8, 10 i 11 rozporządzenia nr 1206/2001 jego celem jest proste, skuteczne i szybkie przeprowadzanie dowodów w sprawach transgranicznych. Przeprowadzenie dowodu w innym państwie członkowskim nie powinno skutkować przedłużeniem postępowania przed sądem krajowym. Z tego też względu w rozporządzeniu nr 1206/2001 ustanowiono system wiążący wszystkie państwa członkowskie – z wyjątkiem Królestwa Danii – mający na celu wyeliminowanie przeszkód, które mogą pojawiać się w tej dziedzinie.
- 63 Obowiązek zwrotu kosztów przez sąd wzywający może zatem istnieć tylko w wypadku, gdy zastosowanie znajduje jeden z wyjątków przewidzianych w art. 18 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001.
- 64 Przytoczony przepis przewiduje, że zwrotowi podlegają wynagrodzenia biegłych i tłumaczy oraz koszty zaistniałe wskutek zastosowania art. 10 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 1206/2001. Artykuł 10 ust. 3 tego rozporządzenia dotyczy sytuacji, w której sąd wzywający wnosi o wykonanie wniosku zgodnie ze szczególną formą, a art. 10 ust. 4 wspomnianego rozporządzenia dotyczy korzystania przy przeprowadzaniu dowodów z technologii komunikacyjnych. Natomiast należności świadków nie zostały tam wspomniane.
- 65 Ponadto, jak twierdzą Komisja i rzecznik generalna w pkt 60–61 opinii, również geneza rozporządzenia nr 1206/2001 przemawia za tym, by należności świadków nie podlegały zwrotowi. Z motywu 6 i art. 21 ust. 1 omawianego rozporządzenia wynika

bowiem, że ma ono zastępować konwencję haską. W konsekwencji przy jego wykładni można sięgać do odpowiednich przepisów konwencji haskiej.

⁶⁶ Treść art. 18 rozporządzenia nr 1206/2001 odpowiada treści art. 14 konwencji haskiej, którego akapit drugi stanowi, że państwo wezwane może żądać od państwa wzywającego zwrotu wynagrodzeń wypłaconych biegłym i tłumaczom oraz kosztów spowodowanych zastosowaniem szczególnej procedury na żądanie państwa wzywającego na podstawie art. 9 akapit drugi tejże konwencji.

⁶⁷ W tym kontekście należy przypomnieć, że konwencją haską wprowadzono zmiany w treści art. 16 Konwencji haskiej z dnia 1 marca 1954 r. dotyczącej procedury cywilnej, która stanowiła jeszcze w sposób wyraźny, że należności świadków co do zasady podlegają zwrotowi. Ze sprawozdania wyjaśniającego do konwencji haskiej wynika, że liczba przypadków, w których koszty podlegają zwrotowi, została w porównaniu z konwencją z dnia 1 marca 1954 r. świadomie zredukowana. Zwrot należności świadka został zatem celowo pominięty z uwagi na to, że wiąże się on zazwyczaj z niskimi kwotami.

⁶⁸ Okoliczność, że w rozporządzeniu nr 1206/2001 przejęto treść art. 14 konwencji haskiej, przemawia zatem przeciwko zasadzie zwrotu należności świadka. Z art. 18 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia nie wynika zatem obowiązek zwrotu takich kosztów.

- ⁶⁹ W tych okolicznościach na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 14 i 18 rozporządzenia nr 1206/2001 należy interpretować w ten sposób, że sąd wzywający nie ma obowiązku wpłaty na rzecz sądu wezwanego zaliczki na poczet należności świadka ani następczego dokonania zwrotu należności przesłuchanego świadka.

W przedmiocie kosztów

- ⁷⁰ Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuły 14 i 18 rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych należy interpretować w ten sposób, że sąd wzywający nie ma obowiązku wpłaty na rzecz sądu wezwanego zaliczki na poczet należności świadka ani następczego dokonania zwrotu należności przesłuchanego świadka.

Podpisy